

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาวิจัย

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่น (Juvenile Deviant Behavior) เป็นปัญหาทางสังคมปัญหาหนึ่งที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร เรามักพบอยู่เสมอว่า มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายจำนวนมากที่มีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องตามความคาดหวังของสังคมเช่น "หนีโรงเรียน" แต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน หรือแต่งกายไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ แต่งหน้าทาปาก มีกิริยาวาจาหยาบคาย สูบบุหรี่ ดื่มสุรา เล่นการพนัน เล่นสแนกเกอร์ จับกลุ่มตามศูนย์การค้าโรงภาพยนตร์หรือดิสโก้เทค ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็น แสดงออกทางเพศเกินสมควร ลักขโมย ไม่เคารพเชื่อฟังบิดามารดา หรือครูอาจารย์ ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ยกพวกตีกัน ซัดเขียนตามสาธารณสมบัติสาธารณสถาน และอื่นๆ ที่วัยรุ่นเหล่านี้พยายามสร้างบุคลิกภาพของตนเองไปในทางที่ไม่เหมาะสม อาจด้วยเหตุจากการที่สังคมเปลี่ยนไปสู่ภาวะความทันสมัยของวัตถุ และบริโภคนิยมอันเพิ่มความเข้มของแรงจูงใจไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือการขาดแนวทางกับแรงกระตุ้นที่จะชักนำความประพฤติไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง หรือเกิดจากความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันต่างๆก็ตาม

ในฐานะที่นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมปลายจำนวนมากมาเหล่านี้ ต้องเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า เป็นทรัพยากรมนุษย์ของชาติ อันจะสามารถชักนำประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองหรือความเสื่อมทรามได้นั้น " ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน " จึงเป็นปัญหาหรือประเด็นที่สมควรได้รับการศึกษา และทำความเข้าใจพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวถึงสาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ก็คือการศึกษาและการทำความเข้าใจเพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

การศึกษาทางสังคมวิทยาถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Sociology of Deviant Behavior) ในระยะที่ผ่านมา ได้มีความพยายามค้นหาคำตอบว่า " อะไรคือสาเหตุของพฤติกรรม

เบี่ยงเบน ? " (What causes deviance ?) ซึ่งเป็นการศึกษาว่า " ทำไมนักเรียนวัยรุ่นจึงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน " เช่น ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory) ทฤษฎีการกำหนดเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน (Differential Identification Theory) ทฤษฎีการเสริมแรง (Differential Reinforcement) พร้อมกับความพยายามค้นหาคำตอบว่า " อะไรที่ทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรืออะไรเป็นสาเหตุของการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม (conform) " ซึ่งแนวทฤษฎีที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory) ที่กล่าวว่า การที่คนเราปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมได้นั้นเนื่องจากคนเรามี " พันธะ " (Social Bond) ผูกพันอยู่กับสังคม ซึ่งประกอบด้วยความรู้สึกผูกพันกับบุคคลอื่น (Attachment), การมีข้อผูกมัดหรือการมีพันธะสัญญาต่อเป้าหมายที่ดี (Commitment), การได้เข้าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ (Involvement), ความเชื่อในค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม (Belief) รวมทั้งแนวความคิดจากทฤษฎีอื่นๆ อาทิ ทฤษฎีการยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Containment Theory) และหลักการลงโทษเพื่อยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deterrence Doctrine) ที่อธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนในทำนองเดียวกัน แต่ยังไม่มีความสมบูรณ์ในการอธิบายปรากฏการณ์ของความเบี่ยงเบน จึงได้รับการทดสอบ ศึกษาเพิ่มเติม และพัฒนาขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้มีผู้วิจัยในประเทศไทย สาขาสังคมวิทยา เรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน (สมนึก ชีชวาลย์, 2529) เสนอไว้ว่า ควรมีการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนในจังหวัดอื่นๆ อย่างละเอียด นอกเหนือจากที่เคยศึกษากันแล้วในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งในโรงเรียนของรัฐ เอกชน ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน และความสัมพันธ์ในองค์ความรู้กับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมจิตวิทยาว่าด้วยความเบี่ยงเบนนี้มากยิ่งขึ้นต่อไป

ประเด็นความสนใจทางวิชาการ และข้อเสนอทางทฤษฎีอื่นเป็นสากลที่นักสังคมวิทยายอมรับเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กนักเรียนวัยรุ่นในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้ข้อค้นพบทั้งข้อสนับสนุน และข้อขัดแย้งมากมายในความพยายามที่จะอธิบายว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนเกิดขึ้นได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า เราควรนำแนวความคิดและทฤษฎีเหล่านั้นมาศึกษาทำความเข้าใจ " พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร " ซึ่งกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการเสียระเบียบทางสังคม รวมทั้งเพื่อสร้างความคิดเติบโตทางองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ทางสังคมวิทยาในขณะเดียวกันต่อไป

ประเด็นปัญหาของการวิจัย

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในครั้งนี้นักวิจัยมุ่งศึกษา 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะของพฤติกรรมเบี่ยงเบน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างกันของพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยรวม กับพฤติกรรมเบี่ยงเบนลักษณะต่างๆ (ความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรตามโดยรวม กับตัวแปรตามย่อย)

2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล หรือมีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามกรอบทฤษฎี Socio-Psychological Theories of Deviant Behavior เป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยนำข้อเสนอของทฤษฎีดังต่อไปนี้มาประกอบ

- ทฤษฎีการคบค้าสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory)
- ทฤษฎีการกำหนดเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน (Differential Identification)
- ทฤษฎีการเสริมแรง (Differential Reinforcement)
- ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory)
- ทฤษฎีการยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Containment Theory)
- หลักการลงโทษเพื่อยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deterrence Doctrine)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะ และปัจจัยที่ทำให้ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ตามที่เสนอทางสังคมจิตวิทยา

2. เพื่อได้คำตอบกับข้อคิดบางประการอันเกี่ยวข้องกับการนำทฤษฎี Socio-Psychological Theories of Deviant Behavior ไปศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นในบริบทใดๆของสังคมไทย

3. เพื่อเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน ในสถาบันการศึกษา ครอบครัว หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมเบี่ยงเบนของวัยรุ่นในอื่นๆ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยตามกรอบการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ความรู้สึกผูกพันกับสังคม
2. การมีพันธะสัญญาต่อเป้าหมายทางการศึกษา
3. ความสามารถทางการศึกษา
4. สถานภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียน
5. การยับยั้งภายใน
6. การรับรู้ความรุนแรงในการลงโทษ
7. ความใกล้ชิดกับผู้เบี่ยงเบน
8. การยอมรับตัวแบบที่เบี่ยงเบน
9. การเสริมแรง
10. เพศ

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือการกระทำผิดของนักเรียน

นิยามปฏิบัติการ

- พฤติกรรมเบี่ยงเบน

หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่ละเมิดต่อกฎกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2515 ซึ่งออกความตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ว่าด้วยการแต่งกาย และความประพฤติของนักเรียน รวมทั้งความคาดหวังอื่นๆ ที่สังคมให้ความหมายว่าเป็นความคาดหวังของสังคมเชิงบรรทัดฐาน (Normative Expectations)

- ความรู้สึกผูกพันกับสังคม (Attachment)

หมายถึง ระดับความรู้สึกผูกพันของนักเรียนที่มีต่อ บิดามารดา และโรงเรียน

- การมีพันธะสัญญาต่อเป้าหมาย (Commitment to conventional line of action)

หมายถึง เป้าหมายทางการศึกษา สถานที่ที่ต้องการศึกษาต่อ

- ความสามารถทางการศึกษา

หมายถึง เกณฑ์เฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และเกณฑ์เฉลี่ยรวม (ใช้ตัวชี้วัด 2 วิชา^{นี้}ตามการทดลองของ Wiatrowski, 1969)

- สถานภาพทางเศรษฐกิจของนักเรียน

หมายถึง ระดับรายจ่ายส่วนตัวของนักเรียนในแต่ละเดือน

- การยับยั้งภายใน (Inner Containment)

หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการควบคุมตนเอง กับยับยั้งซึ่งใจไม่ให้กระทำผิด ระดับความรักใคร่อบอุ่นภายในครอบครัว การอบรมสั่งสอนของครอบครัว เรื่องศีลธรรมจรรยา หรือการมีค่านิยมทางสังคมที่ดีที่ได้รับจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัว

- ความรุนแรง (Severe) ในการลงโทษ

หมายถึง ระดับการรับรู้ถึงความรุนแรงในการลงโทษของสถาบันการศึกษา ครอบครัว

- ความใกล้ชิดกับผู้เบี่ยงเบน

หมายถึง ระดับความใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

- การยอมรับตัวแบบที่เบี่ยงเบน

หมายถึง ระดับความรู้สึกยอมรับว่าการประพฤติตนในลักษณะ "เบี่ยงเบน" เป็นสิ่งนำกระทำทำให้ตนเด่น เท่ ฯลฯ

- การเสริมแรง

หมายถึง ระดับความบ่อยครั้งที่ได้รับผลดีจากการกระทำผิด เช่น ถูกชมเชยจากเพื่อน

สมมติฐานในการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 สิ่งนักเรียนมีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดา โรงเรียนมากเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลงเท่านั้น
- สมมติฐานที่ 2 สิ่งนักเรียนมีพันธะสัญญาต่อเป้าหมายที่สูงมากเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลง
- สมมติฐานที่ 3 สิ่งนักเรียนมีความสามารถทางการศึกษาในระดับสูงเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลง
- สมมติฐานที่ 4 สิ่งนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นเท่านั้น
- สมมติฐานที่ 5 สิ่งนักเรียนมีระดับการยับยั้งจากภายในสูงเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลงเท่านั้น
- สมมติฐานที่ 6 สิ่งนักเรียนรับรู้ว่าการลงโทษหนักมากเท่าไร เมื่อประพฤตินิหัดระเบียบ ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนน้อยลง
- สมมติฐานที่ 7 สิ่งนักเรียนมีความใกล้ชิดมากเท่าไรกับเพื่อนที่มักมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นเท่านั้น
- สมมติฐานที่ 8 สิ่งนักเรียนยอมรับตัวแบบของพฤติกรรมเบี่ยงเบน ว่าน่าเอาอย่างมากเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นเท่านั้น
- สมมติฐานที่ 9 สิ่งนักเรียนได้รับผลดีจากการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากเท่าไร ก็ยิ่งจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้น
- สมมติฐานที่ 10 นักเรียนเพศชาย มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากกว่านักเรียนหญิง

ดังนั้น หากรวมทฤษฎีต่างๆที่กล่าวมา เป็นกรอบทฤษฎีสังคมจิตวิทยาที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนในกรุงเทพมหานครแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพฯ จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้สึกผูกพันกับสังคมคือพ่อแม่โรงเรียน, การมีพันธะสัญญาต่อเป้าหมายที่ดีในอนาคตทางการเรียนของตน, ความสามารถทางการศึกษา, สถานภาพทางเศรษฐกิจ, การยับยั้งภายในจิตใจ, การรับรู้ความรุนแรงในการลงโทษของสถาบันการศึกษา กับครอบครัว, ความใกล้ชิดกับผู้เบี่ยงเบน, การยอมรับตัวแบบที่เบี่ยงเบน, การเสริมแรง รวมทั้งเพศของนักเรียน